

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 20.4.2009
COM(2009) 170 galīgā redakcija

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

**par Padomes Direktīvas 2004/80/EK par
kompensāciju noziegumos cietušajiem piemērošanu**

[SEC(2009) 495]

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI, EIROPAS PARLAMENTAM UN EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI

par Padomes Direktīvas 2004/80/EK par kompensāciju noziegumos cietušajiem piemērošanu

1. IEVADS

Noziegumos cietušajiem Eiropas Savienībā ir tiesības uz taisnīgu un samērīgu kompensāciju par nodarītajiem kaitējumiem neatkarīgi no tā, kurā Eiropas Kopienas vietā noziegums izdarīts. Ar Padomes Direktīvu 2004/80/EK par kompensāciju noziegumos cietušajiem¹ (turpmāk – direktīva) tika izveidota sadarbības sistēma, lai noziegumos cietušajiem pārrobežu situācijās atvieglotu piekļuvi kompensācijām. Sistēma darbojas, balstoties uz dalībvalstu sistēmām par kompensācijām cietušajiem tišos, vardarbīgos noziegumos, kas izdarīti šo valstu attiecīgajās teritorijās.

Direktīvas 19. pantā ir paredzēts, ka Komisija vēlākais 2009. gada 1. janvārī iesniedz Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai ziņojumu par šīs direktīvas piemērošanu. Ar šo ziņojumu tiek izpildīts minētais pienākums. Ziņojums aptver laikposmu no 2006. gada 1. janvāra² līdz 2008. gada 31. decembrim³.

Lai ziņojumu sagatavotu, Komisija pasūtīja pētījumu par direktīvas piemērošanu, ko sagatavoja līgumdarbu veicējs⁴. Galvenais pētījuma mērķis bija novērtēt direktīvas īstenošanas pašreizējo posmu visās dalībvalstīs. Šajā nolūkā līgumdarbu veicējs uzņēmās veikt aptauju par:

- direktīvas piemērošanu; kompensācijas sistēmu novērtēšanu darbības līmenī;
- direktīvas efektivitāti; konteksta faktoru, regulu un procedūru (ja tādas ir), kas radījušas īstenošanas grūtības, noteikšanu;
- valsts tiesību aktu saturu; dalībvalstu kompensāciju sistēmu salīdzināšanu; dalībvalstu kompensāciju sistēmu atbilstības direktīvas noteikumiem novērtēšanu.

Turklāt direktīvas piemērošana tika apspriesta sanāksmē, kas tika organizēta Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla civillietās un komercietās ietvaros un notika 2008. gada 23. oktobrī, un kurā piedalījās centrālie kontaktpunkti, kurus dalībvalstis iecēlušas saskaņā ar direktīvas 16. pantu.

Direktīva un visa informācija, ko dalībvalstis sniedz saskaņā ar direktīvas noteikumiem, ir pieejama Eiropas Tiesu atlantā civillietās (turpmāk – "atlants")⁵.

¹ OV L 261, 6.8.2004., 15. lpp. Jānorāda, ka direktīvas juridiskais pamats ir EK līguma 308. pants. Tādējādi direktīva ir piemērojama visās dalībvalstīs, tostarp Dānijā, uz kuru neattiecas tādi Kopienas pasākumi sadarbības civillietās jomā, kas ir pieņemti saskaņā ar EK līguma IV sadaļu.

² Saskaņā ar direktīvas 18. panta 1. punktu dalībvalstīm direktīva bija jāīsteno vēlākais līdz 2006. gada 1. janvārim.

³ Ziņojuma pielikumi ir izklāstīti Komisijas dienestu darba dokumentā Nr.

⁴ *Matrix Insight: The application of Directive 2004/80/EC relating to compensation to crime victims EMPIRICAL REPORT*, 12.12.2008, and *Analysis of the application of Directive 2004/80/EC relating to compensation to crime victims SYNTHESIS REPORT*, 12.12.2008. (turpmāk – "pētījums"). Pētījums pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm

⁵ http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/cv_information_en.htm.

2. GALVENIE DIREKTĪVAS ELEMENTI

Direktīvas 1. pantā dalībvalstīm tiek prasīts nodrošināt to, ka cietušajam "tīšā, vardarbīgā noziegumā", kas izdarīts dalībvalstī, kas nav dalībvalsts, kurā kompensācijas prasītājs pastāvīgi dzīvo, ir tiesības iesniegt kompensācijas prasību minētajā dalībvalstī. Kompetentā iestāde dalībvalstī, kurā prasītājs pašreiz dzīvo ("palīgiestāde"), prasītājam palīdz; tās pienākumi pret cietušo ir noteikti direktīvas 5. – 11. pantā. Palīgiestāde pieteikumu nevērtē. Vērtēšanu veic tās dalībvalsts iestāde, saskaņā ar kuras kompensācijas sistēmu prasītājs iesniedz prasību ("lēmējiestāde").

Tādējādi dalībvalstīm ir jāizveido palīgiestādes un lēmējiestādes un jāieceļ centrālie kontaktpunkti (3. panta 1. un 2. punkts un 16. pants).

Palīgiestādes atbild par

- potenciālo prasītāju informēšanu par kompensācijas sistēmu (4. pants),
- palīdzības sniegšanu prasītājiem kompensācijas pieteikuma aizpildīšanā (5. pants),
- pieteikuma pārsūtīšanu lēmējiestādēm (6. pants),
- norādījumu sniegšanu prasītājiem, ja ir nepieciešami papildu dokumenti (8. pants),
- uzklašanās organizēšanu, ja to pieprasa lēmējiestāde (9. pants).

Lēmējiestādes atbild par

- pieteikuma saņemšanas atzīšanu, kontaktpersonas nodrošināšanu, kas atbild par lietas izskatīšanu, un paredzamā laika noteikšanu, kas vajadzīgs lēmuma pieņemšanai (7. pants),
- palīgiestādes un prasītāja informēšanu par lēmumu (10. pants).

Direktīvas 12. panta 1. punktā paredzēts, ka piekļuvei kompensācijām pārrobežu situācijās būtu jādarbojas, pamatojoties uz dalībvalstu valsts kompensāciju sistēmām. Konkretizējot šādu sistēmu galvenos elementus, 12. panta 2. punktā paredzēts, ka visas dalībvalstis "nodrošina to, ka to tiesību normās ir paredzēta tāda to teritorijā izdarītos tīšos, vardarbīgos noziegumos cietušajiem izmaksājamo kompensāciju sistēma, kura garantē taisnīgu un samērīgu kompensāciju cietušajiem."

Dalībvalstīm jānodrošina, ka potenciālie prasītāji var piekļūt būtiskai informācijai par iespējām pieprasīt kompensāciju (4. pants). Kompensāciju maksā tās dalībvalsts kompetentā iestāde, kuras teritorijā izdarīts noziegums (2. pants). Administratīvajām formalitātēm jābūt minimālām (3. panta 3. punkts) un pieteikumu un lēmumu nosūtīšanai jāizmanto standarta veidlapas (14. pants).

3. DIREKTĪVAS PIEMĒROŠANA

Turpmākajā sadaļā sniegts pārskats par direktīvas piemērošanas dažādiem aspektiem, jo īpaši par transponēšanas pasākumu paziņošanu, atbilstību direktīvas noteikumiem, direktīvas piemērošanu un efektivitāti un valstu kompensācijas sistēmām saskaņā ar 12. pantu. Turklāt ir izklāstīti arī direktīvas III nodaļā paredzētie īstenošanas pasākumi.

3.1. Paziņojums par transponēšanas pasākumiem

Saskaņā ar 18. panta 1. punktu dalībvalstīm jānodrošina, ka līdz 2006. gada 1. janvārim⁶ ⁷stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu direktīvas prasības.

15 dalībvalstis pieņēma valsts transponēšanas pasākumus pirms minētā termiņa: Apvienotā Karaliste, Austrija, Bulgārija, Dānija, Francija, Igaunija, Īrija, Luksemburga, Nīderlande, Polija, Slovēnija, Somija, Spānija, Vācija un Zviedrija. 2006. gada sākumā tika saņemti paziņojumi vēl no 7 dalībvalstīm (Beļģija, Čehija, Kipra, Lietuva, Portugāle, Slovākija un Ungārija).

Komisija uzsāka pārkāpuma procedūru saskaņā ar EK līguma 226. pantu pret Grieķiju, Itāliju, Latviju, Maltu un Rumāniju par paziņojumu neiesniegšanu 2006.–2007. gadā. Kopš tā laika Itālija, Latvija, Malta un Rumānija saskaņā ar savu pienākumu ir paziņojušas par valsts transponēšanas tiesību aktiem.

Grieķija līdz šim nav paziņojusi par valsts pasākumiem, ar kuriem transponē direktīvu. Eiropas Kopienas Tiesa 2007. gada jūlijā izteica nosodījumu par to⁸. Komisija 2008. gadā pret Grieķiju uzsāka procedūru saskaņā ar EK līguma 228. pantu, kas pašreiz tiek izskatīta.

Dalībvalstu paziņotie transponēšanas pasākumi ir uzskaitīti 1. pielikumā.

3.2. Atbilstība direktīvai

Transponēšanas pasākumu atbilstības direktīvas prasībām novērtēšana nokavēto paziņojumu dēļ nav pilnībā pabeigta. Pamatojoties uz pašreizējo informāciju, stāvoklis ir šāds:

1. – 3. pants. Visās dalībvalstīs, izņemot Grieķiju un Itāliju, darbojas sistēmas, kas ļauj cietušajiem iesniegt pieteikumu (1. pants), un ir īstenots 2. un 3. pants (atbildīgo iestāžu un administratīvo procedūru izveidošana). Atbildīgās iestādes ir publicētas atlantā⁹.

4. pants. Informācija attiecībā uz pasākumiem un metodēm iespējamo prasītāju informēšanai ir pieejama par 20 dalībvalstīm. Lielākoties dalībvalstis informāciju par savām kompensāciju sistēmām ir sniegušas internetā – vai nu valsts tīmekļa vietnēs, vai atlantā. Tās ir sagatavojušas arī informācijas lapas un brošūras. Informēšanas pasākumi ir izklāstīti 2. pielikumā¹⁰.

5. – 10. pants. Pašreiz informācija attiecībā uz to procedūru darbību, kas paredzētas direktīvas 5.–10. pantā, ir pieejama par 12 dalībvalstīm: Čehiju, Dāniju, Īriju, Spāniju, Kipru, Latviju, Luksemburgu, Ungāriju, Portugāli, Somiju, Zviedriju un Apvienoto Karalisti.

11. pants. 17 dalībvalstis pieņem pieteikumus valodā(-s), kas nav to oficiālā(-s) valoda(-s). Visplašāk atzītā svešvaloda ir angļu valoda. Spānija, Francija,

⁶ Bulgārijai un Rumānijai termiņš bija 2006. gada 31. decembris.

⁷ Sk. Komisijas dienestu darba dokumentu Nr.

⁸ Lieta C-2007/026, Komisija pret Grieķiju, 2007. gada 18. jūlija spriedums.

⁹ Tās ir uzskaitītas *Analysis of the application of Directive 2004/80/EC relating to compensation to crime victims – SYNTHESIS REPORT*. 9.2 nodaļā, 2008. gada 12. decembris.

¹⁰ Sk. Komisijas dienestu darba dokumentu Nr.

Luksemburga, Slovēnija un Slovākija atzīst tikai to oficiālās(-o) valodas(-u) izmantošanu. Informāciju par valodām dalībvalstīs ir norādījušas 3. pielikumā¹¹.

3.3. Direktīvas piemērošana un tās efektivitāte praksē

Par direktīvas praktisko piemērošanu dažādās dalībvalstīs ir pieejami ierobežoti dati¹². Turpmākajā tabulā ir norādīts to pārrobežu pieteikumu skaits, kas iesniegti ar palīgiestādes palīdzību, un to pasākumu skaits, kurus veikusi lēmējiestāde. Galvenais secinājums – līdz šim ir bijis ļoti maz lietu.

Dalībvalsts	Pārrobežu pieteikumu skaits (darbojoties kā palīg-/lēmējiestāde) ¹³
Beļģija	1 lieta / 22 lietas
Bulgārija	(vēl nav datu)
Čehija	0 lietu / 3 lietas
Dānija	2 lietas / 2 lietas
Vācija	(nav datu)
Igaunija	3 lietas / 4 lietas
Griekija	(nav transponēts)
Spānija	(nav datu par palīgiestādi) / 48 lietas
Francija	(nav datu par palīgiestādi) / 28 lietas
Īrija	1 lieta / 31 lieta
Itālija	(nav iestāžu)
Kipra	(nav datu par palīgiestādi) / 2 lietas
Latvija	2 lietas / 1 lieta
Lietuva	3 lietas / 0 lietu
Luksemburga	0 lietu / 1 lieta
Ungārija	0 lietu / 0 lietu
Malta	0 lietu / (nav datu par lēmējiestādi)
Nīderlande	39 lietas / 3 lietas
Austrija	(nav datu par palīgiestādi) / 3 lietas
Polija	5 lietas / 5 lietas
Portugāle	(nav datu par palīgiestādi) / 3 lietas
Rumānija	1 lieta / 0 lietu
Slovēnija	0 lietu / 1 lieta
Slovākija	0 lietu / 0 lietu
Somija	6 lietas / 1 lieta
Zviedrija	7 lietas / 14 lietas
Apvienotā Karaliste	Aptuveni 100 lietu / (nav datu par lēmējiestādi)

Saskaņā ar pētījumu iemesls attiecīgo datu trūkumam, šķiet, ir tas, ka dažas dalībvalstis direktīvu ir īstenojušas tikai nesen. Citas dalībvalstis ir saskārušās ar

¹¹ Sk. Komisijas dienestu darba dokumentu Nr.

¹² Līgumdarba veicēja veiktajā aptaujā vairums respondentu izvēlējās neatbildēt uz jautājumiem par pieteikumiem, informācijas pieprasījumiem, lēmumiem, uzklaušīšanām utt. Tāpēc šajās jomās dati par visu ES ir visai aptuveni.

¹³ Laikposmi, par kuriem ir pieejami dati, atšķiras. Skaitļu pamatā ir pētījums un informācija, kas tika saņemta centrālo kontaktpunktu 2008. gada 23. oktobra sanāksmē.

šķēršļiem īstenošanā, tostarp valodas šķērslī, zināšanu trūkumu par citu dalībvalstu tiesiskajām sistēmām un procedūrām un atšķirīgu attieksmi pret ātrumu un efektivitāti. Šie respondenti norādīja arī to, ka ir maz veiksmīgu lietu, kurās varētu dalīties.

Papildus statistikas rezultātiem, pamatojoties uz pētījumu, var sniegt šādus galvenos konstatējumus.

3.3.1. *Direktīvas efektivitāte*

Lēmējīestādēm un palīģiestādēm kopumā bija pozitīvs viedoklis par pašreizējās sistēmas, kā arī centrālo kontaktpunktu, darbību, standarta veidlapu izmantošanu, valodām un komunikāciju tehnoloģiju izmantošanu. Tomēr relatīvi zemais atbilžu īpatsvars izraisīja jautājumus par to, cik lielā mērā respondenti patiesībā izmantoja sistēmu.

Lēmējīestādes un palīģiestādes lielākoties novērtēja savus galvenos sarunu partnerus kā efektīvus. Tikai nedaudzi respondenti pauda kritiku par saviem oficiālajiem kolēģiem. Arī centrālie kontaktpunkti saņēma pozitīvus novērtējumus.

Tomēr prasītāji pauda daudz negatīvāku nostāju par procesu, nekā iestādes. Viņi uzskatīja, ka pieteikšanās process ir sarežģīts un laikietilpīgs. Kā galvenās problēmas tika minētas valodas šķēršļi, informācijas un juridisku konsultāciju trūkums. Tādējādi šķiet, ka, neskatoties uz direktīvas 11. panta prasībām, valodas šķēršļi un komunikācija kopumā turpina radīt būtiskas problēmas pieteikšanās procesā.

3.3.2. *Darba slodze un lēmumi*

Aplēses ES mērogā par pieteikumu aptuveno skaitu, kas iesniegti saskaņā ar direktīvu, pārskata periodā ir ļoti zemas, kā tas izklāstīts iepriekš tabulā. Tomēr ir norādes, ka pieteikumu, uzklaušīšanu un informācijas pieprasījumu skaits laikposmā no 2006. līdz 2008. gadam būtiski pieauga. Neskatoties uz pieteikumu skaita pieaugumu, panākumu rādītājs saglabājās aptuveni tāds pats (ap 10 %). Saskaņā ar pētījumu absolūtās summas – gan pieprasītās, gan izmaksātās – ir būtiski pieaugušas. Pieprasītās un izmaksātās summas, izteiktas procentos, parasti ļoti atšķiras atkarībā no gada un vietas.

3.3.3. *Organizācija un komunikācija*

Pētījumā norādīts, ka visā Eiropas Savienībā spēja apstrādāt un nosūtīt pieteikumus un lēmumus, šķiet, ļoti atšķiras. Vidēji ir vajadzīgas aptuveni četras nedēļas, lai nosūtītu pieteikumu un aptuveni divas nedēļas, lai lēmējīestāde saņemtu pieteikumu. Papildu informācijas pieprasījumiem var būt vajadzīgi līdz pat četri mēneši.

Komunikāciju tehnoloģiju izmantošana, šķiet, ir palīdzējusi palielināt uzklaušīšanu skaitu, bet ne vērā ņemamos apmēros. 2006. gadā tika uzklaušīti aptuveni 10 % prasītāju, bet 2007. gadā – 19 %. Tikai dažos gadījumos telekonferenču vai videokonferenču laikā radās grūtības. Vērā ņemams lēmējīestāžu mazākums ($\frac{1}{4}$) labprāt izmantoja arī e-pastu un faksu.

Visbeidzot, respondentu vairākums bija apmierināti ar valodas izmantojumu. Tomēr vērā ņemams mazākums (aptuveni $\frac{1}{4}$) pauda bažas, un tika piedāvāti vairāki ierosinājumi tam, kā uzlabot situāciju, tostarp, izmantojot tādas tulkus, kuriem attiecīgā valoda ir dzimtā.

3.3.4. Neiesniegto pieteikumu īpatsvars

Pamatojoties uz pierādījumiem, kas pieejami saistībā ar pētījumu, šķiet, ka tikai relatīvi neliels skaits cietušo centušies pieprasīt pārrobežu kompensāciju.

Iespējamie izskaidrojumi ietver nezināšanu par sistēmas eksistenci un nevēlēšanos sasaistīties ar prasību aģentūru (palīgiestādi). Turklāt konteksta faktori – šķietamie valodas šķēršļi, centralizēta informācijas avota trūkums un divu aģentūru iesaiste –, iespējams, izraisīja neiesniegto pieteikumu augsto īpatsvaru prasību iesniegšanas procesā¹⁴.

3.4. Dalībvalstu kompensāciju sistēmas (12. pants)

3.4.1. Valsts kompensāciju sistēmu esība

Direktīvas 12. pantā paredzēts, ka vispirms ir jābūt valsts kompensāciju sistēmai tādos tīšos, vardarbīgos noziegumos cietušajiem, kas pastrādāti to attiecīgajā teritorijā.

Šķiet, ka šo pienākumu pilda visas dalībvalstis, izņemot Grieķiju.

3.4.2. Kaitējumu nodaroši notikumi, kurus aptver kompensāciju sistēmas, un 12. pantā paredzētā "taisnīgā un samērīgā kompensācija"

Pētījumā un Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla civillietās un komercietās tīmekļa vietnē¹⁵ ir iekļauts vērā ņemams informācijas apjoms par valsts kompensāciju sistēmām. Turpmākajā sadaļā ir sniegts pārskats par valsts kompensāciju sistēmu pašreizējo praksi attiecībā uz diviem būtiskiem jautājumiem, proti, "kaitējumu nodarošiem notikumiem" un "taisnīgu un samērīgu kompensāciju".

Visas dalībvalstis, izņemot Grieķiju, paredz kompensāciju tīšos noziegumos pret personu cietušajiem. Attiecībā uz tādu cietušo radiniekiem, kuri cietuši tīšos noziegumos pret personu un kuru dēļ ir iestājusies cietušā nāve, sistēmu skaits, kas aptver nāvējošus miesas bojājumus, ir 2 pret 1 salīdzinājumā ar tām sistēmām, kuras neaptver šādus gadījumus. Vairums dalībvalstu kompensāciju sistēmās neiekļauj netīšus miesas bojājumus ne attiecībā uz cietušajiem, ne viņu radiniekiem.

Lielais vairums dalībvalstu paredz kompensāciju gan par miesas bojājumiem, gan nāvi. Lielais vairums savās sistēmās iekļauj arī slimības un garīgu kaitējumu.

Vairumā gadījumu gan cietušie, gan viņu tuvi radinieki (ja noziedzīgais nodarījums ir slepkavība) ir tiesīgi saņemt kompensāciju.

Visas, izņemot divas, dalībvalstis ir noteikušas termiņu kompensācijas prasības aizpildīšanai un iesniegšanai, un lielākā daļa (3:1) paredz, ka konkrētos apstākļos šo termiņu var pagarināt. Šie apstākļi lielākoties ir saistīti ar nozieguma medicīniskajām sekām cietušajam.

Salīdzinājumā, dalībvalstu vairākums (2:1) neparedz nekādu finanšu minimumu kā sliekšni kompensācijas saņemšanai, bet tajās valstīs, kas tādu paredz, minimums ir ļoti atšķirīgs.

Nēmot vērā to, ka neviena sistēma nenosaka krimināltiesvedības pabeigšanu vai nozieguma izdarītāja identificēšanu kā nosacījumu kompensācijas saņemšanai,

¹⁴ Citi, vispārīgākas dabas iemesli neiesniegto pieteikumu augstajam īpatsvaram (t.i., augstajam nepabeigto pieteikumu līmenim) ir atrodami pētījumā.

¹⁵ http://ec.europa.eu/civiljustice/comp_crime_victim/comp_crime_victim_gen_en.htm.

gandrīz visas sistēmas paredz, ka cietušajam par noziegumu jāpaziņo policijai. Tomēr pastāv gandrīz vienāds sadalījums starp sistēmām attiecībā uz termiņa noteikšanu šādiem ziņojumiem. Ja termiņš tiek noteikts, parasti pastāv gandrīz vienāds sadalījums starp sistēmām arī par jautājumu, vai termiņu var pagarināt.

Gandrīz visās sistēmās ir iekļauts noteikums, ka cietušajiem, kuri kaut kādā veidā veicina apstākļus, kuros tiem nodarīti miesas bojājumi, kompensāciju var samazināt, vai arī viņu prasību var noraidīt pilnībā. Salīdzinājumā, vērā ņemamā sistēmu vairākumā (4:1) cietušajiem, kuriem ir sodāmība, kompensācija šā iemesla dēļ netiek (pilnībā vai daļēji) liegta.

Aptaujā tika jautāts, vai respondenti uzskata, ka viņu sistēmas paredz "taisnīgu un samērīgu kompensāciju", kā prasīts direktīvā. Uz šo jautājumu atbildēja mazāk nekā puse lēmējiestāžu. Tās, kuras atbildēja, apgalvoja, ka viņu sistēmas atbilst šim standartam.

Respondentiem tika uzdoti vairāki jautājumi par viņu sistēmās paredzētās kompensācijas novērtējumu un apmēru. Vairums respondentu (2:1) kompensācijas novērtējuma pamatā ir viņu valsts tiesību akti par kaitējuma atlīdzināšanu par miesas bojājumiem vai nāvi. Dažās sistēmās darbojas tarifs, kas konkrētiem miesas bojājumiem nosaka finansiālu vērtību.

Papildus nefinansiālu zaudējumu kompensēšanai lielākais vairums sistēmu paredz kompensāciju par finansiāliem zaudējumiem, kas rodas miesas bojājumu dēļ (piemēram, ienākumu zudums), un vairums sistēmu paredz kompensāciju par ilgāka termiņa invaliditāti. Līdzīgi, vairākums sistēmu paredz kompensāciju apgādājamām personām gan par nemateriāliem (smags zaudējums), gan finansiāliem zaudējumiem (apgādnieka zaudējums).

Tādu sistēmu, kurās jebkurā lietā ir paredzēta kompensācijas kopsummas maksimālā robeža, ir vairākums (4:1). Tomēr viedokļu sadalījums ir līdzīgs attiecībā uz jautājumu par to, vai būtu jānosaka maksimālā robeža jebkurai summai, ko piešķir par ienākumu zudumu.

Prasītājs varētu gūt labumu no diviem citiem kompensācijas avotiem. Pirmais ir līdzekļu piedzišana no nozieguma izdarītāja. Valstu tiesību aktos var paredzēt, ka prasību aģentūru aizstāj ar cietušā civilietas prasību pret nozieguma izdarītāju. Aptaujā atklājās, ka neliels vairākums valsts sistēmu neparedz, ka cietušajam jāveic samērīgi pasākumi, lai atgūtu līdzekļus no nozieguma izdarītāja. Otrs avots ir netiešie ieguvumi, kurus var gūt no valsts, prasītāja darba devēja vai paša apdrošināšanas polisēm. Šajā saistībā respondenti piekrita, ka sistēmas var censties nepieļaut dubultu līdzekļu izmaksāšanu.

Kaut gan kompensācijas sistēmas ir sarežģītas un to iezīmes dalībvalstu starpā atšķiras, šķiet, ka visas aptaujātās dalībvalstis ir izveidojušas funkcionējošu kompensāciju sistēmu tīšos, vardarbīgos noziegumos cietušajiem.

Attiecībā uz prasību par taisnīgu un samērīgu kompensāciju aptaujas respondenti piekrita, ka dalībvalstīs ir vērā ņemama atbilstības pakāpe saistībā ar noteikumu par "taisnīgu un samērīgu kompensāciju tīšos, vardarbīgos noziegumos cietušajiem".

- Visi respondenti apgalvoja, ka tīšos, vardarbīgos noziegumos pret personu cietušajiem ir paredzēta kompensācija.
- Dalībvalstu vairākums savās kompensācijas sistēmās neiekļauj netīšus miesas bojājumus.

- Lielais vairums dalībvalstu paredz kompensāciju gan par miesas bojājumiem, gan nāvi.
- Valda vienprātība, ka kompensācijas sistēmās būtu jāiekļauj slimības un garīgs kaitējums.
- Pastāv augsts atbilstības līmenis obligātajam standartam, kas paredz, ka gan cietušajiem, gan viņu tuviem radniekiem (ja noziedzīgais nodarījums ir slepkavība) būtu jābūt tiesīgiem saņemt kompensāciju.
- Visas, izņemot divas, lēmējinstādes ziņoja, ka tās nosaka termiņu kompensācijas prasības aizpildīšanai un iesniegšanai.
- Gandrīz visās sistēmās ir iekļauts noteikums, ka cietušajiem, kuri veicina apstākļus, kuros tiem nodarīti miesas bojājumi, kompensāciju var samazināt, vai arī viņu prasību var noraidīt pilnībā.
- Vērā ņemams vairākums uzskata (nav ierosināts obligātajos standartos), ka cietušajiem, kuriem ir sodāmība, kompensāciju šā iemesla dēļ nebūtu jālīdz.
- Lielākā daļa sistēmu paredz kompensāciju par finansiāliem zaudējumiem, kas rodas miesas bojājumu dēļ, un vairums sistēmu paredz kompensāciju par ilgāka termiņa invaliditāti.
- Dažās sistēmās darbojas tarifs, kas konkrētiem miesas bojājumiem nosaka finansiālu vērtību.
- Vairumā sistēmu ir paredzēta kompensācijas kopsummas maksimālā robeža jebkurā lietā.

4. ĪSTENOŠANAS PASĀKUMI SASKAŅĀ AR DIREKTĪVAS III NODAĻU

Direktīvas 13. panta 1. punktā dalībvalstīm tiek prasīts nosūtīt Komisijai sīku informāciju par palīgiestāžu un lēmējinstāžu sarakstiem, par 11. pantā minētajām valodām, par informēšanas pasākumiem saskaņā ar 4. pantu un par kompensācijas pieteikuma veidlapām.

13 dalībvalstis ir iesūtījušas visu prasīto informāciju: Beļģija, Čehija, Dānija, Īrija, Francija, Latvija, Ungārija, Nīderlande, Austrija, Portugāle, Slovākija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste. Citām dalībvalstīm vēl ir jāpapildina atsevišķas informācijas daļas.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Komisija izveidoja rokasgrāmatu, kurā iekļauta šī informācija saskaņā ar 13. panta 2. punktu. Rokasgrāmata ir tulkota visās valodās un publicēta internetā – atlantā. Informācija tiek regulāri atjaunināta, pamatojoties uz vēlākiem papildinājumiem un izmaiņām, par kurām dalībvalstis paziņo.

Pieteikumu un lēmumu nosūtīšanas standarta veidlapas, kas paredzētas 14. pantā, ar Komisijas Lēmumu 2006/337/EK¹⁶ tika izveidotas 2006. gada 19. aprīlī.

Direktīvas 16. pantā minētie centrālie kontaktpunkti ir sanākuši vienu reizi – 2008. gada 23. oktobrī.

¹⁶ OV L 125, 12.5.2006., 25. lpp.

5. SECINĀJUMI

Pamatojoties uz iepriekš minētajiem konstatējumiem, Komisija izdara turpmāk minētos secinājumus par direktīvas piemērošanu.

- Attiecībā uz direktīvā prasītajām valstu kompensāciju sistēmām, šķiet, ka dalībvalstis paredz taisnīgu un samērīgu kompensāciju tīšos, vardarbīgos noziegumos cietušajiem. Šajā saistībā, šķiet, ka dalībvalstīs vērojams būtisks atbilstības līmenis.
- Attiecībā uz direktīvas procesuālajiem aspektiem pārrobežu lietās lēmējinstādes un palīgiestādes kopumā pozitīvi vērtē pašreizējās sistēmas, tostarp centrālo kontaktpunktu, darbību, standarta veidlapu izmantošanu, valodas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu. Tomēr prasītāji puda daudz negatīvāku nostāju par procesu, nekā iestādes. Daudzi uzskata pieteikšanās procesu par sarežģītu un laikietilpīgu un uzskata, ka valodas šķēršļi – un komunikācija kopumā – rada būtisku šķērslī cietušā pieteikšanās procesa veicināšanai.

Tāpēc Komisija uzskata, ka direktīvas darbība būtu jāuzlabo attiecībā uz šādiem tās piemērošanas aspektiem.

- Dalībvalstīm būtu jācenšas savākt datus par direktīvas piemērošanu, lai varētu labāk novērtēt procesa efektivitāti.
- Dalībvalstīm, ciktāl tas ir iespējams, būtu jānodrošina, ka iedzīvotājiem tiek sniegta vairāk informācijas par direktīvu un valsts kompensācijas sistēmām, jo, šķiet, ka pārāk maz pieprasītāju zina par savām tiesībām.
- Turklāt dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka tiek ievērotas direktīvā minētās valodas prasības, lai prasītājiem nodrošinātu visefektīvāko procesu.
- Visbeidzot, ir svarīga skaidrība un pārskatāmība attiecībā uz valstu kompensāciju sistēmu galvenajiem elementiem. Tas jo īpaši attiecas uz jautājumiem par to, uz kādiem noziedzīgiem nodarījumiem un kādiem miesas bojājumiem sistēmas attiecas. Atlantā un Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla civillietās un komercietās tīmekļa vietnē jau ir iekļauts vērā ņemams informācijas apjoms par valsts kompensāciju sistēmām. Tomēr ir jāapsver, vai ir jāpieliek pūles, lai šajās tīmekļa vietnēs vēl vairāk uzlabotu informāciju, kas pieejama par direktīvu un valstu kompensācijas sistēmām.

Īsā laikposma un attiecīgi ierobežotās praktiskās pieredzes direktīvas piemērošanā dēļ Komisija neierosinās grozījumus direktīvā, un tā uzskata, ka īstenošanu var uzlabot, pamatojoties uz pašreizējiem noteikumiem. Turklāt Komisija izmantos savas pilnvaras saskaņā ar Līgumu, lai rosinātu dalībvalstis pabeigt tos pasākumus, kuriem, iespējams, ir trūkumi.

